

Максіму Танку— 50 год ДАРОГАЙ ВЯЛІКАЙ ПАЭЗІ

«Праз вогненны небасхл». Так называецца адна з кніг Максіма Танка. Так, паэзія Максіма Танка прайшла па этапных дарогах былой Заходняй Беларусі, прабіла праз вогненны небасхл вайны, стала на мірную працоўную ваху і, закатаўшы рукавы, працуе ў імя міру і росквіту жыцця.

Калі перачытаеш кніжкі паэта, быццам рынаеш у цэлы свет вядомы і вядомы табе свет пудрунута, хвалюючага, таго, што бора за сэрца, чытаеш кніжкі жыцця ва ўсёй яе шматграннасці. Ад першых вершаў, падрукаваных у пачатку трыццаціх гадоў, да цыкла, які складаецца з 50 вершаў (гэта паэт адзначыў сваё пачатковае адукацыйнае, адукацыйнае і апошнім нумары «Полымя», паэт ідзе па гарацкіх сцежках жыцця, пакідаючы на іх свой выразны след.

У першых вершах Максіма Танка, якія як бы друкаваліся на эталічных дарогах, — гней і боль за тое, што яго землякі, людзі крывавага мазала, не могуць жыць па-чалавечы, што яны вымушаны гібнець ва ўмовах панскай Польшчы, якая душыла ўсё жывое, сацыяльнае, думнае, у тым ліку і ў паэзіі Максіма Танка.

Былі боль, гней. Але ніколі, ні ў адным радку паэта не было адчаю, безвыходнасці. Наадварот, радкі яго вершаў рэалісты, які дымалі, яны будзілі, клікалі пад'ярэмны люд на барацьбу за ўз'яднанне са сваёй маці — Саўецкай Радзімай. У кожным, здавалася б, нейтральным прыродапісальным вершы таёўся зарад гневу супраць тых, хто прыгнаў беларускі народ — супраць пільсудчыкаў і іх наміры. Прыгадаецца невядомы верш «Раніца». Навадзі бліскі крыўдзяна. Але жкой выбухавой сілы гэта верш. Я не магу не прывесці яго цалкам.

Мы любім вас усіх.
І вахы ўсе заслугі
Не сцерліся з кудых
Плячэй з слядамі пугі.
З пашанай кілім кары
Да самых боў, нізка.
Нічога, што рука
Чагош шынае бізна.
Калі ж пад рызаном
Вам нешта ўдасца выкрыць —
Смеру або лас.
Ці ў спесе нашым іскры, —
Іна траба дама
І спесе жалезнае зубы.
Не можа нешта быць.
Калі мы вас так любім!
Святлыя вы для нас.
Вялікія над усімі,
А некалі ж мы вас
Яшчэ вышэй падымем!

Гэта «прызнанне ў любові» да пільсудчыкаў, ад якога, відаць, у тых на лоб вочы палезлі. А вахміце, адавалася б, влічана спакойны верш «Песня кулікоў», у якім расказваецца пра тое, як паэт забарыў у селянскую хату на начлег. Дзяўля-селянін скардзіцца прышлыцу на лёс, на голад і холад. Гэта не проста скарга, гэта крык селянскай душы, гэта ўсплеск гнева, і адчуваецца па ўсім, што гэта стара і той малы, якога яшчэ калына маці ў калысцы пад шум і гул мячеліцы, — гэта барабніць, гэта тых, хто возе, у руцях сякуры ці вільі, каб назавіваць назаўсёды ад панскай аплі.

А паэма «Нарач». Гэта хіба не споведз самага паэта і яго герояў, яго народа. Для паэта вышэй за ўсё барацьба і яшчэ раз барацьба за сацыяльную

справядлівасць, за новае воляе жыццё.

Кожны радок Максіма Танка, напісаны да вераснёўскіх дзён уз'яднання Беларусі ў адзінай Саўецкай дзяржаве, стаюць на перадавых пазіцыях барацьбы ў якасці вострай і грознай зброі. Камуніст, паэт адчуваў патрэбу народнай душы і выказаў іх з усім запалам паэтычнай сваёй натуры. А ці не ў гэтым найвышэйшае прызначэнне паэта!

Паэту пяцьдзят год. З іх больш трыццаці ён прайшоў як салдат паэтычнага строю, як баяц, для якога вышэй за ўсё інтарэсы, лёс роднага народа. Каб гэта выразней адчуць, трэба звярнуцца да творчасці паэта незабыўных геральдычных год Вялікай Айчыннай вайны. Нясомна паэт працаваў над тым, каб мабілізаваць народны гней, народную нянавісць да нямецка-фашысцкіх захопнікаў, якія каванымі ботамі тапталі родную зямлю. Гэта і цудоўная паэма «Янук Сяліба», гэта і вершы, якія сілалі кнігу «Праз вогненны небасхл». Сапраўды, кожны радок гэтых вершаў мае незвычайную выбуховую сілу. І калі паэт гаварыў:

Да зброі, Беларусь, да зброі
Салют Масквы табе грывіць.
Выходзь супраць братоў-героў
І лютых ворагаў дабіць, —

яго голас слухаў народ. Народ ведаў, што яго сын, яго паэт і яго кіліа на святую справу барацьбы за свабоду, за вяртанне шчаслівага жыцця.

Паэзія Максіма Танка сапраўды народная, хоць яна і не надбываецца пад народнымі плячамі. Яна з'яўляецца як бы спільным таго інтэлектуальнага багатага, якое накінуў народ на працягу доўгіх стагоддзяў гісторыі. І таго, што выспела ў душы паэта. Мастацкая тканіна танкаўскіх вершаў густая. Мова яго дакладная і малюўчая, афарыстычная. Паэт не магнаўся ў сваіх вершах. Яны, як правіла, нароткія па радках, але ёмістыя па думцы, вобразы іх западаюць у душу чытача.

Паэту пяцьдзят год, але ён малады. Наш чытач ужо звык: кожны год прымаць, які найлепшы паэтычны, цыкл, а то і два юныя вершы паэта. Паэт увес у руху, на творчым уздыме, ён многа падарожнічаў, многа бачыў. Яго паэтычны адкрыццё браткія Кітай, далёкай Амерыкі, дзе ён пабываў і пераездзіў, гэта тое, што ўзнімае нашу родную беларускую паэзію на яшчэ вышэйшы ступень развіцця. Паэт да сваёй пяцьдзятгодня надрукаваў пяцьдзят вершаў. Гэта — роздум пра наш час, пра месца чалавека ў яго жыцці. Яны па-філасофску мудрыя, па-сапраўднаму паэтычныя.

Паэт у вялікай дароце, і колькі б ён ні прайшоў, ён не прысцяда «аднаціць ці цхай рэчкі». Яго вабяць іншыя, яшчэ больш жывая дарогі. Сапраўды творчасць — гэта заўсёды адкрыццё. Няма ў паэзіі, як і наогул у творчасці, пратэстаў і мні, чытачы, хто шынуе талант паэта, сябры і та-варышы па ліру, верым, ведаем, што Максіму Танку прака-дазе яшчэ не адну дарогу ў нашай паэзіі. Пажыдаем жа яго творчых удач на вялікай дароце паэтычнай творчасці беларускага народа.

Раман СЕБАЛЕНКА.

ШЧОДРАСЦЬ ТАЛЕНТУ

Ёсць у гэтым чалавеку нешта ад селяніна, нетаропнасці і разам з тым асцябанна ўпартасці. Глядзіць ён прамі і адкрыта, твар уважлівы і разумны. У кучоках аўсанаў хаваецца ўсёмака дорабытлівага чалавека. Вочы шараватага колеру, з блакітнай. Яны часта асвятляюцца ўсмешкай. Увесь ён добра скроены. У ягоных вершах вы абавязкова прачытаеце пра стромкія сосны павізу нарачанскіх вод. У ім усё вымушае мяне думаць, што ён падобны да ўсіх беларусаў ці, наадварот, усё беларусы падобны да яго. Я дужа люблю яго паэзію. Дайце каму-небудзь прачытаць ягоны верш, напісаны ім ці ў пару юнацтва, ці наўдзяна і чалавек адрозна скажа, што аўтар не проста валодае рыфмай, а што ён сапраўды паэт нашага жалёжлага, трыюмфнага і радаснага XX стагоддзя.

Добрым ланцугам надарыла прырода гэтага чалавека і перш за ўсё, навучыла яго быць чутым. У яго вершах жывуць і хвалююцца, змагаюцца і кахаюць беларускія саяны. Вілейшчыны, нарачанскія рыбакі, налібонскія партызаны, мінскія аўтабудаўнікі і муляры.

Умее ён слухаць і адлюстроўваць шум дубоў і ўсплеск хвалю на рэчцы. Ён любіць жыццё.

Я ляміў партрэт Яўгена Іванавіча і прапісваў яго чытаць вершы. Таропкі глухаваты, але з нейкім металічным званам, голас паэта гучаў у май майсторні, і мне адкрыліся новыя багаты нават у даўно вядомых паэтычных радках.

Класны мн град не раз
І на помач прысці я
Але сёння аб горных
Скібы

ПРЫВІТАННЕ ЮБІЛЯРУ

У сувязі з 50-годдзем з дня нараджэння паэта Максіма Танка прайшлім прайшлім СР БССР звярнуцца да яго з наступным прывітаннем:

«ДАРАГІ ЯВГЕНІЙ ІВАНОВІЧ, ЛЮБІ НАШ МАКСІМ ТАНК!»

Мы, твае сябры, таварышы, працаўнікі літаратурнай нівы, горада, ад усяе душы, вішаем чэбе, на-шага саўзнага паэта, палітычнага змагаюча-камуні-ста, цудоўнага, чужага чалавека, з дням твайго 50-годдзя.

Тваё жыццё, тваё агітатарства з'яўляюцца ўзорам служэння народу. Ва ўмовах беларускай Польшчы, у юнацкіх накіраваных гады ты быў актыўным удзельнікам гарацкага падполля, рэвалюцыйнай справы, дзейным паэтычным словам змагаўся супраць рэжыму пільсудчыка, з гонарам выношаў заданні партыі. Ні арышты, ні турмы не здолелі па-сідзець у табе поўнага паэзіі, пахінучы веру ў пера-могу народа, веру ў яго вызваленне. З гэтай верай

камуніста-змагага ты ўдзельнічаў у Вялікай Айчын-най вайне, аддаючы ўсе свае сілы і жывы талент паэта справе разгрому нямецка-фашысцкіх захоп-нікаў.

У тваіх шматлікіх кнігах вершаў і паэмах увасо-біўся голас венапамянага гістарычнага часу, і занад-на, і натхненне знаходзіць у тваіх кнігах савецкія людзі — будаўнікі камунізму і чы-тачы за межамі нашай краіны. Яны чуюць прыслу-хоўваюцца да чэбе — слаўнага савецкага паэта, не-стомнага грамадскага дзеяча.

Сваё пачатковае 50-годдзе, дарагі Яўгеній Іванавіч, ты сустракаеш за межамі нашай Радзімы. Табе выпа-аючы гонар адстаіваць з трыбуны ААН вялікую справу міру.

Надаем табе, дарагі наш Максім, добрага здароў-ішчэ і ў жыцці, новых творчых радасцей, новых кніг на славу савецкай шматнацыянальнай літа-ратуры, на карысць нашай вялікай Радзімы.

Калі перад неабам і перад зямлёю
Грудзі свае імі не засланіла.

Колькі легенд і навуковых гіпотэз ходзяць вакол гэтай «бязрукі бар'і» з Лура». Бе-ларускі паэт сказаў сваё слова: лірычна-усплеснае і ў той жа час зямное. Вядомы ўсім свету антычны мармур пасля та-кіх вершаў сапраўды ажывае ў нашым уяўленні, і Венера, ба-гіня пладароддзя і кахання ў грамад, становіцца жывою, ідэ-аляна прыгожай і рэальнай жан-чынай далёкіх стагоддзяў.

Аднаго разу мы ў майстэрні разавярнулі, аздавалася б, не прафесійнальнаму тэму: пра за-вершанасць думкі ў карціне, у вершы, у музычным творы, у скульптуры. Гаворка ішла пра той момант, калі мастак паві-

Я заўсёды ў захапленні ад эпіграм, сказаў я. — У іх лакалізм даведзены да выраза-насці. Але калі я думаю пра іныя жанры, у мяне ўзнікаюць непараўменні.

— Для перааналізацы і я бяру жанр эпіграмы, — сказаў Яўген Іванавіч. — Але лака-лізм уласцівы кожнаму віду ча-лавецкай творчасці. Самае сла-данае — гэта напісаць проста.

Некалі я вычытаў у Стэнда-ла такіх слоў: «Рэдка ў Ра-фаэля сустрачеш закончанае дзеянне, г. зн. такое, што яго персанажы быццам не трэба больш рабіць ніякага руху. Так ён мог урушаць уяўнага гле-

ЗАПІС

неч паставіць кропку. Мне гэтак лютанне руліла даўно, і я на-важыў падзіліцца сваімі дум-камі.

— Ведаеш, дружа, за доўгія гады работы над скульптурамі я зразумеў, які мяне адцяла, адно: заўсёды трэба вывільчы-у чалавеку здаровае, жывое, тое, што не праціснуе. Разу-мееш мяне? А не гадзіца за ін-дуальна шматграннасцю. Калі скульптар вылучыць у чалаве-ку ўсё тое, што схавана пад знешняй абалонкай і захова ад-люстраваць усё да дробязей у партрэце, то, бадай што, вый-дзе парэсты, неабавязаны твор, падобны на брук, выматчаны каменнем рознага памеру. За-хапіўшыся падрабязнасцямі, можна не ўгледзець глабальна-сці.

Яўген Іванавіч усміхнуўся.

— Мне здаецца, у вашай справе перада — гэта знешняе падобнасць, а другое, самае глабальнае — унутранае. Я люблю закончанае думкі, вяхай часам нават будзе ўяўна абав-ранасць яе. Важна, каб былі выказаны чалавечыя пачуцці, каб і твара, аўтарска, думка была выражана. Я люблю калы-ханкі, але не творы, якія за-кальваюцца. Скульптура, на мой погляд, ніколі не павінна закальвацца.

Я гаварыў далей:

— Здаецца, што зробіш на-від, быццам пачатак ёсць, а да-лей працаваць не хочацца. Ві-даць, гэта тама, што не ясна да канца задума.

Паэт дадаў і сказаў:

— Вось у эпіграмах заўсёды бываюць два ці чатыры радкі, якія лакалічныя, але там ёсць пачатак і ёсць канец. Часам ча-лавеку трэба даць твор такой

дэка. Ён валодаў гэтай уніка-нахайнасцю, якая прымушае глядача бачыць тое, чаго яму нельга паказаць...»

Стэндал адмаўляў у скульп-туры «прыкрыя падрабяз-насці, якія могуць, бадай, забраць некаторую частку ўвагі» і гледзячы і прыводзіў прыклад: «Калі глядач заўважыць склад-ні на руцх скульптурнага воора-за і ўспомніць пра свае ўласныя рукі, якія гэтыя ж мар-шчыністы, — усё прапала, уражанне разбурыцца». Зна-чыць, скульптар, які і кожны мастак, павінен паказваць не ўсё, што яму вядома пра ча-лавека, з якога ён робіць партр-эт, а толькі самую сутнасць знешняга і ўнутранага свету. Значна падрабязнасці паэзіі, скульптуры і наогул мастац-тва.

Я зразумеў, чаму сам Максім Танк, знаўца фальклору, над-звычай афарыстычны ў сваіх вершах. Нярэдка абуджалася ў чытача думка, якая бы заўва-на патрэбны сэнсам тое, што змя-шчаецца ў падтэксце радкоў. Ён пісаў пра камуністаў:

Партыя —
Выпрабаваны ў баях карабель,
Я — адна толькі нітка
У тых ветразях вялых суровых,
Што гісторыі падох нясуць на сабе...»

Гэтыя радкі нікога не пакі-нуць абаяльным. Так, сапраў-ды, думаю я, над паэзіяй камуніст і павінен адчуваць ся-бе нігачкай ветразя, сціплым, без гонару, і нельга быць яго слабым, няўпэўненым, крыва-душным. Усе ніткі павіны быць моцнымі. Тады ветразь прыме на сябе любы ўдар, а карабель дапыдзе да мэты... Так дадумваў я следз па паэ-там.

Аляксандр Твардоўскі ў паэ-зіі, назоўнікі і злучнікі ў карцінах Рэліна, Пышкіна, Ле-вітана і падбіраць «прызнакі да назоўніка «паліто».

Для нашай метадычнай наву-кі яшчэ вельмі характэрны бяс-крылы эмпірызм. У сваіх пошу-ках яна часта не абавязваецца на агульныя законы савецкай педа-гогікі, псіхалогіі і метадыкі, ча-самі проста як бы забывае пра іх. А важна, каб савецкі настаў-нік заўсёды арыентаваўся на тых агульных палажэнні, на якіх прымяняе педатагічна на-вука, аўтарытэт настаўніка.

Пра адукацыйна настаўніка па-вінен даць больш і наш першы-дзінны друк. Амаль што не ра-зонуецца на старонках часопі-саў «Полымя», «Неман», газет «Літаратура і мастацтва», «Звязда» і іншых выданняў школьных праграмы і падручні-кі. Арыгінальных жа беларус-кіх падручнікаў наша школа атрымлівае каля двух дзесяткаў. Выдаюцца і перавыдаюцца яны са значнымі недахопамі, якія, бясспрэчна, перашкаджаюць ра-боце настаўніка.

Часта варта, напрыклад, такая неадарэчанасць у падручніку бе-ларускай мовы для чацвёртага класа, якая трапіла сюды разам з вершам А. Ставера «У гры-бах»:

Пад нагой хрумсціць іліца,
І шуміць смалісты бор...
Сыражкі і лісцы —
Усе нібыта на падбор.

Прызнаюся, што гэта не мая «знаходка», мы, дарослыя, не шмільны чытаць дзіцячыя кніж-кі. У гэтым «вінавата» дачка: ёй абавязкова трэба чытаць свой падручнік і асэнсавана прычытаць. Дарум ёй, калі яна пакрыўдзіла каго-небудзь з дарослых. Але ў кожнага вы-падку мы павіны адказаць на яе нямале пытанне: «Чаму гэта ў вершы напісана, што пад нагой шуміць бор? Ён жа ўвер-се».

Трэба сур'ёзна яшчэ і яшчэ раз падумаць, што неабходна зрабіць для таго, каб кожны, хто закончыў філфак, пісаў і га-варыў прыгожай мовай, без па-мылак і не ўжываў без патрэ-бы даданыя сказу прычыны, не шукаў у карціне назоўнікаў!

АБКРАДАННЕ ПАЧУЦЦЯЙ

раасенсоўваць крытычныя пра-цы, сапраўды пранікаць у май-стэрства крытыкі, аналізу.

Пры ўсім гэтым было б вы-саснальна падрабавач ад вы-кладчыка вуні, каб ён даваў сту-дэнтам толькі ўласны, «ары-нальны» аналіз і ацэнку літа-ратурных фактаў і іх аў. У гэтым кроцка публіка небяспечна. Дя-ржы тут прывесці словы Сал-тыкова-Шчадрына: «Здольнасць гаварыць за чужое думкі ёсць здольнасць надзвычай карыс-на... Часам запэчыванне не па-ўняўчае ў выглядзе пераема-насці думкі; тут чужая думка служыць толькі зыходным пунк-там, з якога той, хто засвоіў яе, ідзе далей, гэта значыць, не толькі развівае чужую думку, але ператварае яе ў сваю ўлас-ную». Па меншай меры такімі людзьмі, якія здольны развіваць чужую думку і ісці далей паві-ны быць выкладчыкі літаратуры вуні і славістыкі школ.

Тамія падрабаванні вы-кладчыкаў вуні і выкладчыкаў школ да ведаў сваіх выхаван-цаў на літаратуру можна ўста-навіць публічна аналогію. Справа тут не ў аб'ёме ведаў, а ў іх па-прамку. Успамінаючы свае сту-дэнцкія гады, магу сказаць, што, каб атрымаць вышэйшую адука-цыю па літаратуры, не заўсёды трэба было разбірацца ў ма-стацкай сутнасці таго ці іша-ка твора. Пахвалу на экзаменах я атрымаў толькі за тое, што ведаў гісторыю напісання рама-на Залы «Нарымаль», сёнь яго называў і ішо. Больш нічога і не падрабавалася: ні аналізу тэк-сту, ні самастойнасці ў разва-жаннях, ні ўласнай аргумента-цыі.

Карона твора перагледу патрэ-буе вучэбны план праграмы і сам метад выдання знятайся са студэнтам філфака. Яны з'яўляюцца значнай перашкодай у падрыхтоўцы настаўніка для школы. Хіба многа пільшчу сту-дэнты сачынялі і ці ўсё

зроблена для таго, каб на-вучыць іх гэтай справе? Рэ-фераты, курсавыя і дипло-мныя работы — гэта не тое, што, скажам, сачыненне на вольную тэму, па мастацкай карціне і г. д. Настаўнік паві-нен выхаванне ў сваіх вучняў любіць да музыкі, навуцы, раз-бірацца ў жыццё, выхоўваць агульнакультурныя навіны і інш. Аднак ці не замаля ўдзяляецца ўсім гэтым увагі ў сценах вуні?

Са мною могуць спспрачацца і сказаць, што ў апошні час многае змянілася, што студэнт-філфак атрымлівае зараз усе-баковую падрыхтоўку ў плане свайго профілю. Я не лічу, што гэта так.

У выбары вучэбных прадме-таў патрэбна памятаць пра гла-бальнае — падрыхтоўку добрага настаўніка. Вучэбныя праграмы, якія вызначаюць напрамак работы філфакічных факультэ-таў, выкладчыкі многа прачына-лі. Выходзіць некай так, што будучым настаўнікам больш сісла выкладчыкаў якраз тых курсы прадмета, усебаковае і дасканалае веданне якіх наўдзя-на неабходна для іх прафесіі. На творчасць заходнеўрапей-скага пісьменніка эпохі феода-лізму, пра якога настаўнік у класе раскажыць не будзе, ад-вадзіцца, напрыклад, больш лек-цыя, чым на творчасць буйна-га беларускага пісьменніка, яко-му ў школьнай праграме адда-вацца важнае месца.

Непрапарцыянальна многа вуч-эбнага часу плануецца на вы-вучэнне гісторыі прадмета іе-прадмуні, на яго прытэну і тэорыю. Хіба патрэбна настаў-ніку школы гістарычна грама-тыка (руская або беларуская) у такім аб'ёме, які яна выклада-ецца ў вуні? Дарэчы, цікава пра-весці эксперымент і ўстанавіць, колькі працэнтаў ведаў па гіс-тарычнай граматыцы або па старажытнай слаўнянскай мове

захаваўся ў памяці настаўнікаў праз два-тры гады пасля закан-чэння вуні? Вядома, можна зна-йсці доказы супраць такога сьвяржэння. Але дазвольце да-казаць, ці многа адзначана ве-даў у рабоце настаўнікаў толькі ў той прычыне, што яны забылі гістарычную грама-тыку? А вось узвясць «Курс су-часнай беларускай літаратурнай мовы» для студэнтаў філфакаў. Ён, безумоўна, занадта сіслы. Дзякуючы, што тым, ад каго залежыць вызначэнне напрамку, у якім павіны ісці падрыхтоў-ка выкладчыкаў літаратуры, трэба памятаць, які гаварыў М. Г. Чарнышэўскі, што «без тэорыі прадмета няма і яго гіс-торыі». Ды хіба не ясна, што трэба глыбока і поўнага ўспры-няцця мастацкага твора патрэ-ба на грунтоўную тэарэтычна ас-нова. А яе накупіў што бракуе не толькі настаўнікам школ, але і выкладчыкам філфакічных на-федр вуні.

Не ўдаючыся ў падрабязнасці ўвядзення плана вуні, нельга не сказаць аб прадмеме, выкладан-не якога на самым высокім узроў-ні метадагедна ўвесці і на ін-шых факультэтах, — гэта прак-тычная стылістыка. У нас нека-ты здарылася, што разам з пераасэнсаваннем паняцця «ры-торыкі» як навуцы аб красамоў-стве, забыта сама навука. Не трэба заплюшчваць вочы на тую з'яву, што культура род-най мовы візіяка і ў работніцка-школ, і ў выкладчыкаў вуні, і ў навуковых супрацоўнікаў. Аб гэтым сведчаць не толькі ўрок, лекцыі, але і таа друкаваная прадмуні, якія штогод усё большым патаном выходзіць з нашых друкарняў.

Вялікая справа — павысць культуру мовы нашых настаў-нікаў, навучыць іх адчуваць і цаніць слова, даць ім у рукі надейны інструмент, з якім яны падвышлі б да выпрабле-на, узбагачэння вуснай і піс-

мовай мовы сваіх выхаванцаў. Ад настаўніка, мабыць, больш чым ад ішага спецыяліста, пра-ца патрэба павышэння тэа-рэтычнага ўзроўня і прафе-сійнальнага майстэрства. І малады спецыяліст старанна павінен прабыць ў сваіх ведах. Па-першае, ён да-сканала вывучае той прад-мет, які яму патрэбна выкла-даць; па-другое, шукае метады вядзення ўрока, азначаючы свае словы, сваю ўнутраную а-рганізацыю, свой тэмперамент і характар. Знойдуцца і такія, што і ад першым і ад другім сур'ёзна не наклапоўвацца. Ад-нак не будзем гаварыць пра такіх. Напярдым, што яшчэ пе-рашаднае па-сапраўднаму ўзбярэжжа ведамі, фарміраваць маральнае аблічча нашых школьнікаў. Спынімся толькі на характэрным, з чым настаўнік неспадарэна сутыкаецца ў сваёй рабоце, як ідзе (ужо па-за сце-намі вуні) удасканаленне яго майстэрства.

На першы погляд можна зда-ца, што для настаўніка-філфака зараз вельмі многа робіцца: па літаратуры і мове выдасца не-мала кніж, сваю метадычных дапаможнікаў, матэрыялаў «за-вошту работы», чытаюцца да-кладныя аб'яднанні, у раё-нах — секцыі. Аднак усё гэта не прывядзе да належнаго сі-стэму. У пошуках новага (дарэ-чы, заўважым, што гэтым «но-вым» вельмі часта бывае даўно забытае старо) нярэдка забы-ваюцца і ігнаруюцца выпраца-ваныя жыццём і правяреныя практычна метады і прыёмы выкладання. Апошні час адна форма вядзення ўрока з незвы-чайнай хуткасцю і лёгкасцю змяняе другую.

Некалькі гадоў таму назад было звычайным пытанне вуч-няў па адным, паэзіі з'явіўся ўчышчаны прыём правярці ве-даў вучняў. Майстэрствам лі-чылася, калі адначасова ў класнай дошцы і стала настаў-ніка знаходзілася па тры — пяць і болей вучняў. Зараз, звычай-на, выстаўляюць вачэй вучням за некалькі адказаў з-за парты і г. д. і г. д. Ва ўсіх гэтых пры-

мах і метадах ёсць свой дадат-ны бок і імі трэба карыстацца ўме-ла, улічваючы ўсе абставіны: як знешнія, так і ўнутраныя: дысцыпліну класа, веды вучняў, асаблівасці настаўніка, харак-тар матэрыялу і інш. Вядо-у тым, што з практыкі прыём уводзіцца ў абсалют, а метад насаджэння ледзь не ў адмі-ністрацыйным парадку. Стара-юцца такіх умоваў, што настаў-нік вымушан абавязкова «пера-будовацца», нягледзячы на тое, прынясе гэта поспех справе ці не. Не сакрэт, што так званымі навейшымі прыёмамі, які карыс-таецца часта толькі дзеля прад-стаўніцкай адміністрацыі, што прысутнічаюць у яго на ўроку.

Усё гэта, нарэшце, прыво-дзіць да таго, што многія на-стаўнікі расцэняюць метадычны дапаможнікі і парадкі як ін-струкцыі або загады. Аб якой творчасці тут можа ісці размо-ва? Больш таго, некаторы на-стаўнікам удаецца апрадаць сваё нумуменне сваю надобра-сумленасць гэтымі распрацоў-камі і дапаможнікамі.

Надаюць на жыццёвых на-радах многа чыталася дакладна аб павышэнні эфектыўнасці ўро-ка і лавеліччэнні граматычна-сці вучняў. Былі выказаны і дзе-лавыя прапановы, і слуханы па-рады. Разам з тым, здаецца, за-лішэ катэгорычна гучаў тэзіс: «Адамуліцца ад намінаванага ўрока». Выклікае засмучэнне, трыгоў і роздум, калі настаў-нік-дакладчык гаворыць: «Я прыношу ў клас карціну і пра-паюнава вучням: вылісць на-зоўнікі, якія ўжываюцца ў гэ-тай карціне». Або: «Прыметні-кі ўносіць строіннасць у мову, ад іх мова бывае выразная». Ішп. І на гэта не зяртае ўвагі аўдыторыя, не заўважаюць па-добнага ў школе.

Ці не пара задумацца над тым, які спалучыць павышэнне кваліфікацыі настаўнікаў з са-май сур'ёзнай адукацыяй іх? Я-патрэбна настаўнікам жывое слова спецыяліста-мастацтва-знаўцы, літаратуразнаўцы! Інакш ішчэ доўга школьнікі будзе вымушаны шукаць дзе-

ДА 100-ГОДДЗЯ 3 ДНЯ СМЕРЦІ
УЛАДЗІСЛАВА СЫРАКОМЛІ

ВЯСКОВЫ ЛІРНІК

І БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА

пені пабо-
скай мова-
братоў, ха-
характарам

Вияліть уклад у різних графіх розсуділіть уносачи і рясніаналізатори. Носачі пагірафікаціінае вави дане дві латочні лінії плетімн цху, ввлюча раі комплексній механізціі магнізациі пералітціі ліні на інших учасках. Гамі укарнілі у виторчасіх інае зраваніе марлі на швейних машінах і механічній фальшубку швйтаку, запіс жак.

Расыраеца пагір база розсуділіть. Новы аснашчаны абласны д павуадавані у Маргіле

Плянам прадугледжана
ніцтва абласной друку
Брэсце і рэканструкцыя
афетнага друку ў Гродні.
і цавана будзе паліграфічна
міжрэаіных газет. У друку
давества «Вісцязда» ўперні
рэспубліцы намечана выка-

ДЗЯКУЙ

А за кулісами мы ўсе
рыліся ў слых. І вось на-
стае цішыня нечакана пра-
бурой аплэдэсментай. З па-
танцавальнімі рэзлікамі
дзельную залу панесліся х-
чыя токі мастацтва, радасні
на падхопленыя глядацкі

трау ў выкананні Марыні драцэвай, Кацярыны Мані ў Уладзіміра Ніканова амерыканлі вельмі ўспялявана піруэт Блазна ў выкананні ва зрэбіў ашаламляльна жанне.

Чэкалі Маю Плісецкую.
пенні тэатра здрыгнуліся
3400 галасоў разам узарвалі
адэжыю Адэты і Прынца.
сецкая і М. Фадзеечаў
амерыканцаў у гэты вечар
ветных тэатры і мастацтва

кычала, гримела, шалела
трэцім акце, і пасля вяр-
якія былі выкананы М. Фа-
вым з нейкай асаблівай лі-
і прыгажосцю.

Спыненне на пальцах
сецкай быццам разарэла-

пении тзатра. Такогоа прымом
не ведала трупа тзатра. Ст
ся цудоўная атмосфера ў
сапраўднага кантакту з гл
най залай, дзея якая і іск
тацтва, мастацтва заклікае
жаць людзей, прыносіць

Пасля заканчэння прэм'е
выклікі глядачоў Мая Пля
Мікалай Фадзеечаў і Вадз
вашоў, Юрый Фаер, Асаф

Пасля спектакля натоўп канцаў акружыў пад'езд. Пры з'яўленні кожнага акцёра пад'езда іны крычалі пры: «Брава! Дзякуй! Мы дзякуй за вялікае мастацтва!».

прихильників савецького ба-
мастаство — яны праслі д-
фы, фотарафі. Ранішнія
длі уствляваны рэзканіі,
зеты аднадушна адзначылі
нае выкананне іспанскага,
скага і неапальтанскага та-
трэціі чале. «Людуюны к-
і дэкарцыі, выдатны кард-
аряке выкананне тацяў —
та было дадаткам да драм-
та таленту Пісеіскай—піс-
на газета. — Кожны член
можа быць па праву назван-
кім артыстамі.

артистка Вялікага т.
СССР, спец. нар. АДН.

І. АЗГУР, А. І. БУТАКОУ, К. Л. ГУБ.
АРЦІНОВІЧ [адказны сакратар], П. Ф.
ПЕНКА [намеснік галоўнага рэд.
АХОУСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫ

УНИВЕРСИТЕТ НА БЪЛГАРСКИЯ
ТЕАТРАЛЕН И МАСТАЧЕСКИ
ИНСТИТУТ

ПРИЕМ У АСПИРАНТУРАТА

ДВА — две вакансіі.
МЭНІ з 1-га кастрычніка.
Адрасу: Мінск, Ленінскі праспект, 8

Література і мистецтво» виходить
рази на тиждень: у аўторак і пятніцу.